

Biedrība „LATVIJAS SENIORU KOPIENU APVIENĪBA”

**3.oktobrī Saeimā jau otro reizi norisinās
Senioru diena, kas šogad veltīta
“Sudraba ekonomikai”**



3.oktobrī, parlamentā pulcējas seniori, lai kopā ar politikas virzītājiem spriestu par sudraba ekonomiku.

Atklāšanā uzrunājot klātesošos, Saeimas priekšsēdētāja **Daiga Mieriņa** atzīmēja, ka sabiedrība mainās – tā kļūst izglītotāka, atvērtāka un empātiskāka.

Nedrīkst aizmirst par izaicinājumiem – drošības draudiem, sabiedrības novecošanu un nepielūdzamām demogrāfijas tendencēm.

«Mēs novērtējam katru sabiedrības locekli un viņa potenciālu, jo tikai tā iespējams veidot noturīgu sabiedrību.

Senioriem šajā procesā ir īpaši nozīmīga loma.

16 % jeb apmēram 70 tūkstoši senioru turpina strādāt šī tendence turpinās pieaugt, jo mainoties sabiedrībai mainās arī seniori.»



Saeimas Sociālo un darba lietu komisijas priekšsēdētājs **Andris Bērziņš** akcentēja, ka kopš pirmās Senioru dienas Saeimā ir iets uz priekšu, jo pieņemtā rezolūcija nav bijis tikai “pieklājības dokuments” – tā nodota gan Ministru kabinetam, gan ministriem, un komisija rūpīgi seko līdzi, kā tajā iekļautie jautājumi tiek realizēti.

Andris Bērziņš uzskata, ka **strādājošie seniori ir liela mūsu valsts bagātība** un arī likumdošanas ceļā ir jāmeklē veidi, kā šos cilvēkus atbalstīt. Un salīdzinājumā ar citām Eiropas valstīm, kurās seniori pēc pensijas vecuma sasniegšanas turpina strādāt prieka pēc, Baltijas valstīs tas notiek finansiālas nepieciešamības dēļ.





Kas ir “sudraba ekonomika”

- 1) īpaša koncepcija, kura norāda uz potenciālām iespējām ekonomikas izaugsmei un darba vietu radīšanai;
- 2) vispārējās ekonomikas daļa, kas attiecas uz 55 + gadus vecu un vecāku cilvēku vajadzībām, ieskaitot preces un pakalpojumus, ko viņi iegādājas tieši, un turpmāko ekonomisko darbību, ko rada šie izdevumi, tā ietver ekonomiskās iespējas, kuras rodas no sabiedrības un patērētāja izdevumiem, kas saistīti ar iedzīvotāju novecošanos un iedzīvotāju 55 + īpašajām vajadzībām;
- 3) tāds tautsaimniecības veids, kurš ir pieejams cilvēkiem vecumā 55+ un kura pamatā ir gan uz vecāku sabiedrības locekļu vajadzībām orientēta ekonomika, tai skaitā, nodarbinātība, gan specifisks preču un pakalpojumu klāsts.
- 4) salīdzinoši jauna un plaukstoša nozare, kas vērtējama kā spēcīgs stimuls ekonomikai, jo attīstot jaunus produktus tā rada arī jaunas iespējas nodarbinātībā.



Norisinājās divas paneldiskusijas.

1. Vecāka gadagājuma cilvēku nodarbinātību un darba tirgus iespējas.

Tika pārrunātas demogrāfiskās pārmaiņas un to ietekme uz darba tirgu, darba vides pielāgošana un mūžizglītības iespējas senioriem, kā arī ilgtspējīga senioru nodarbinātības politika, pievēršoties labās prakses piemēriem no Eiropas Savienības valstīm.

Uzstājās labklājības ministrs R. Uzulnieks, izglītības un zinātnes ministre Dace Melbārde, Lietuvas pensionāru savienības “Bociai” pārstāvis Ģedimins Kuliešis (*Gediminas Kuliešius*) un Igaunijas pensionāru asociācijas EPÜL valdes loceklis Ago Kokserts (*Ago Kokser*).







Gados vecāku cilvēku nodarbinātība Lietuvā

Lietuvā seniori paliek darba tirgū nepietiekamu pensiju dēļ un/vai vēlmes sevi realizēt dēļ.

Daudziem nepietiek līdzekļu dzīvošanai. Tādu senioru ir 80 %.

Strādāšana sociālo saikņu, pašrealizācijas dēļ sastāda tikai 3 %.



- Parasti seniori nevēlas strādāt ar lielu darba slodzi, bet izvēlas nevis īsāku darba dienu, bet gan vieglāku darbu.
- Tendences mainīt profesijas gados vecāku cilvēku vidū reti novērojamas.
- Izglītības un medicīnas nozarēs ir visvairāk gados vecāku darbinieku. Tas ir nopietns izaicinājums darba tirgum, jo trūkst darbinieku.
- Vairāk nekā profesijām, izšķiroša loma ir paša uzņēmuma attieksmei un atvērtībai pret gados vecākiem darbiniekiem.







Iekļaujošs atbalsts – sudraba ekonomikas priekšnosacījums

Prasmju apguve,
iedrošināšana uz
pārmaiņu nepieciešamību

Individuālā pieeja,
piemeklējot atbilstošos
risinājumus

Darbspēju saglabāšana un
produktīva nodarbinātība

Kvalitatīvi un pieejami
atbalsta pakalpojumi
(veselības aprūpe u.c.)

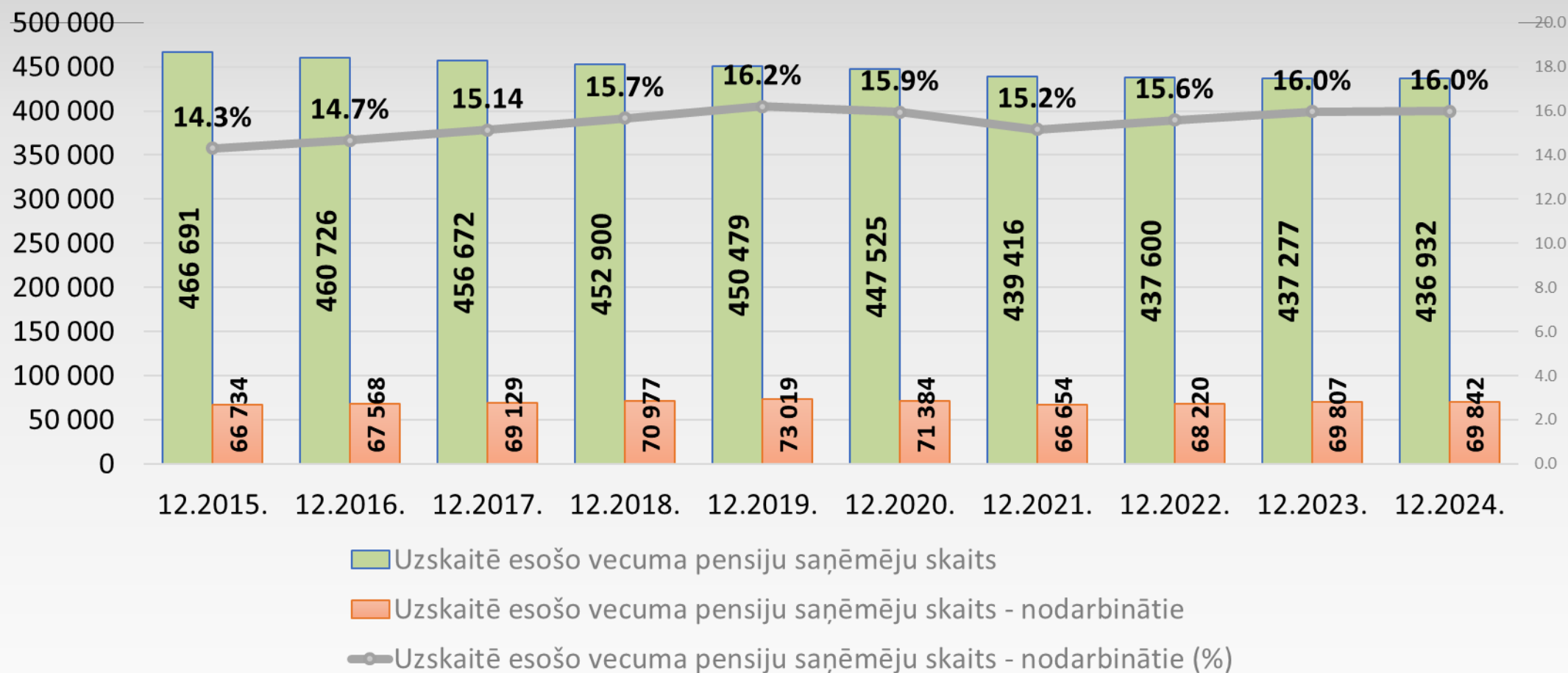
Kvalitatīvas darba vietas,
dialogs ar darba devējiem,
sociālās garantijas

Sabiedrības informētība
par ilgāku un veselīgāku
darba mūžu, iekļaujošu
nodarbinātību

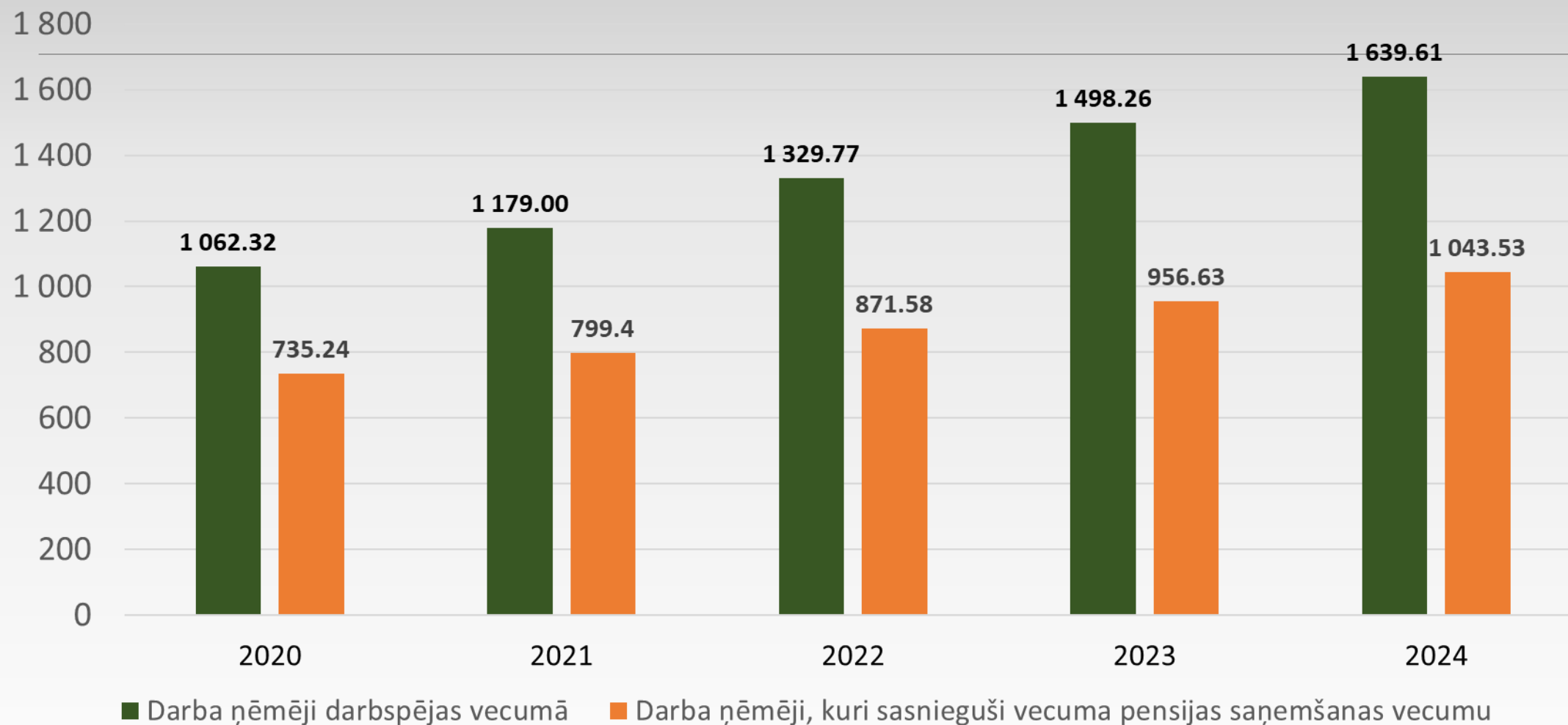
Nepieciešamība darba tirgū atrasties ilgāk, strādāt gudrāk – sudraba ekonomikas potenciāls

- 2023. gadā 7,8% senioru Latvijā pēc aiziešanas pensijā dažādu iemeslu dēļ atkal uzsāka darba gaitas, kas ir 6.augstākais rādītājs ES (Igaunijā – 12,5%, Lietuvā – 4,8%).
- Tomēr 42% pensionāru darba tirgū vairs neatgriezās.
- Iemesls kāpēc seniori neturpina strādāt pēc pensionēšanās -12,8% veselības problēmas.
- 2024. gadā 26,7% no nodarbinātajiem vecumā no 65 gadiem Latvijā strādāja nepilnu slodzi (vidējais rādītājs ES – 51,9%, Igaunijā – 43,2%, Lietuvā – 28,3%).

Vecuma pensiju saņēmēju skaits un nodarbinātība



Obligāti sociāli apdrošinātās personas – vidējā apdrošināšanas iemaksu alga (EUR)



2. Starppaaudžu sadarbība un zināšanu pārnese kā ekonomikas attīstības faktors

Dalībnieki pievērsās jautājumiem par starppaaudžu zināšanu apmaiņas nozīmi konkurētspējas veicināšanā, kā arī senioru veselību un sociālo aprūpi kā ekonomikas faktoru. Tika spriests par mākslīgo intelektu kā konkurentu vai sabiedroto, sudraba ekonomikas potenciālu un iespējamajiem starppaaudžu sadarbības ieguvumiem.

Uzstājās ekonomikas ministrs Viktors Valainis, Latvijas Universitātes profesors, Latvijas Kardioloģijas centra vadītājs Andrejs Ērglis, viedās administrācijas un reģionālās attīstības ministrs Raimonds Čudars un Latvijas Universitātes maģistra studiju programmas “Sabiedrības vadība” direktore Lilita Seimuškāne.



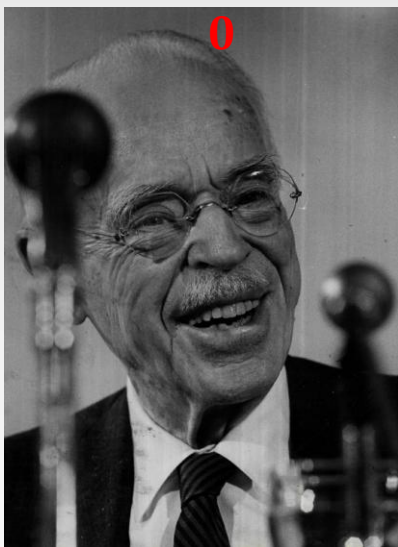


Veselība ir viena no cilvēka pamattiesībām, tā nav tikai slimības neesamība, bet pilnīga fiziska, garīga un sociāla labklājība, kā dzīves kvalitātes, personīgās un ģimenes labklājības pamats.

Kas izraisa un kas novērš sirds slimības?

Sirdslēkme pirms 80 gadu vecuma ir mūsu kļūdu sekas, nevis Dieva vai dabas griba; pēc 80 – Dieva griba

9
0



Paul Dudley White (1886-1973)
amerikāņu ārsts, kardiologs



Paaugstināts
asinsspiediens

Diabēts

Diēta un
aptaukošanās

Veselīga
diēta

Smēķēšana

Palielināts
alkohola
patēriņš

Novecošanās

Ģenētika un
iedzimtība

Dzimums un
rase

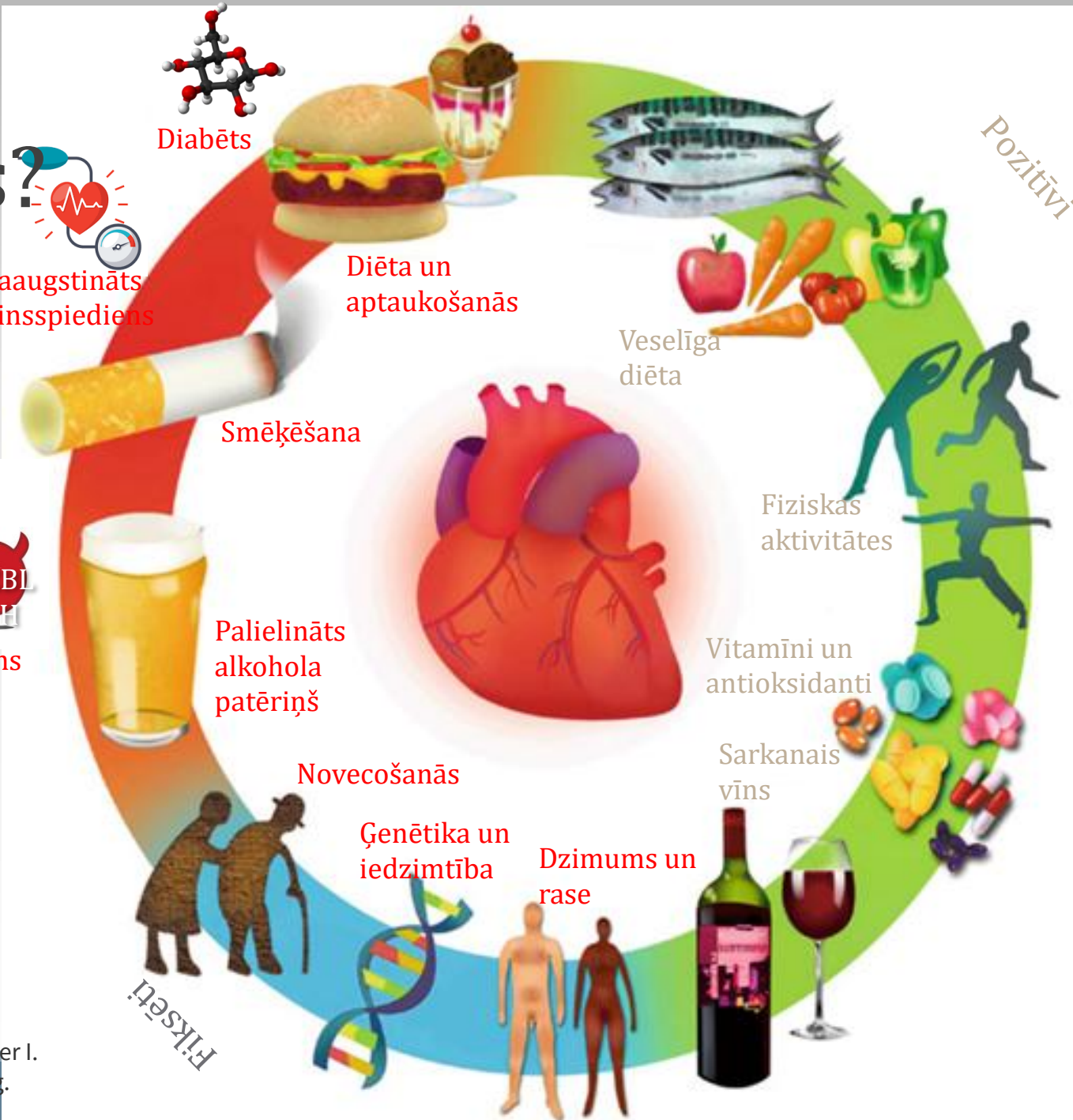
Fiziskās
aktivitātes

Vitamīni un
antioksidanti

Sarkanais
vīns

Pozitīvi

Fiksēti

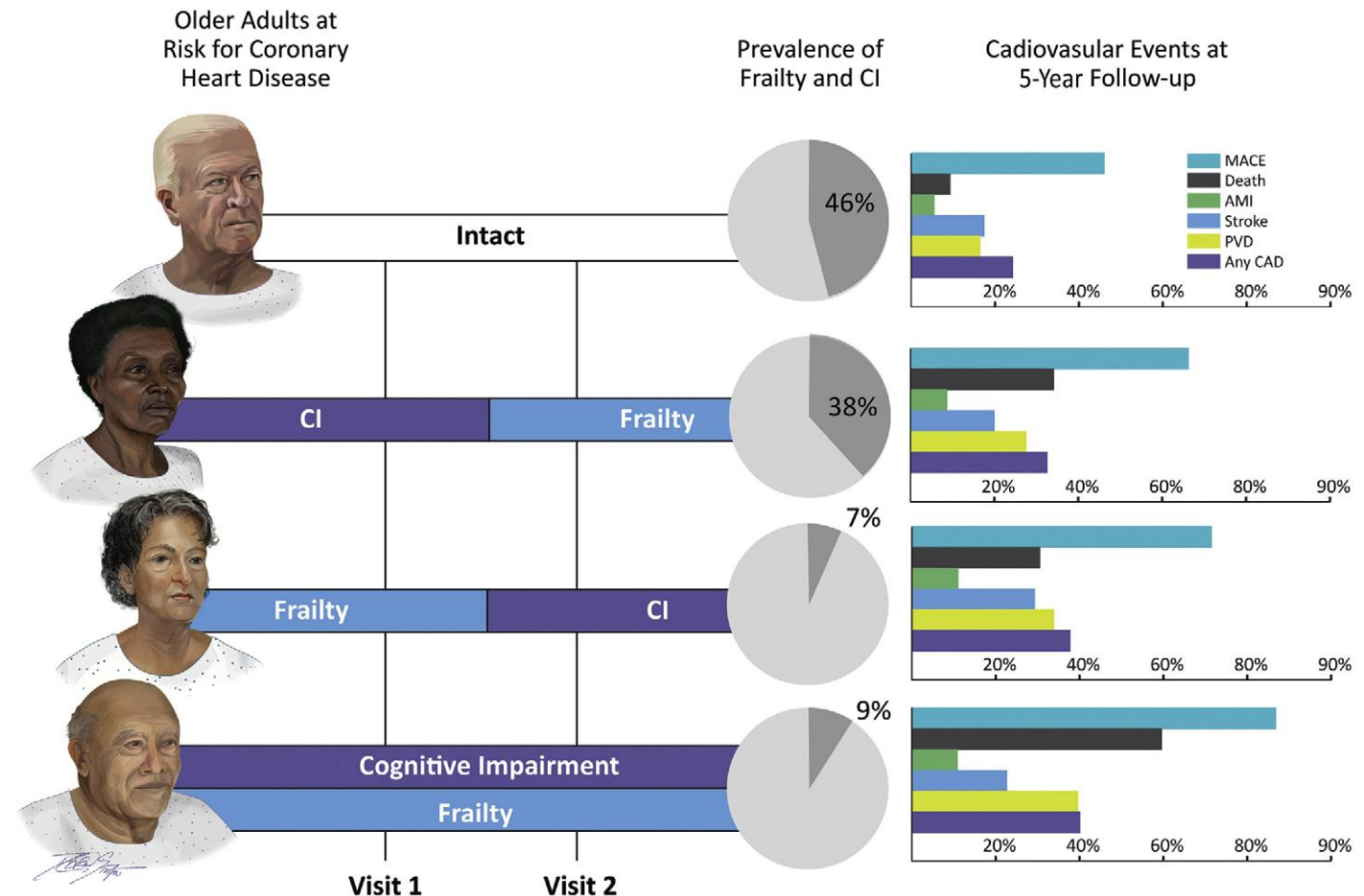


kognitīvās funkcijas un fiziskā trausluma saistība ar sirds slimību attīstības risku

2189 pētījuma dalībniekus ASV vecumā
virs 65 gadiem (38,5% vīrieši), kuri agrāk
nebija slimojuši ar sirds slimībām, novēroja
5 gadus.

Pētījuma mērķis bija pētīt, cik bieži attīstās
sirds slimības atkarībā no tā, vai cilvēkam
rodas kognitīvās funkcijas traucējumi
un/vai fiziskas trauslums

CENTRAL ILLUSTRATION: This Figure Illustrates the Findings of This Study
in Which 46% of the Participants Remained Intact Without Developing Either
Cognitive Impairment or Frailty

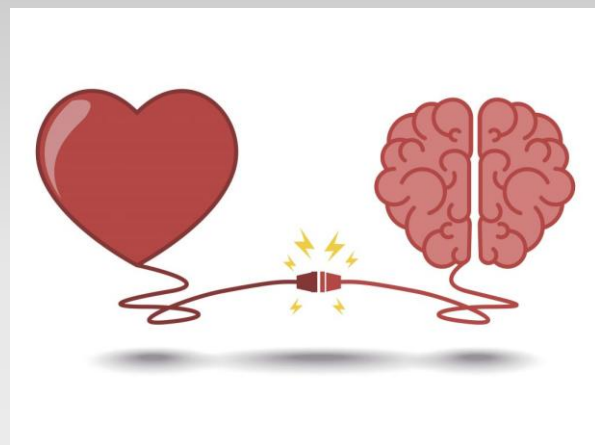


Damluji AA, et al. JACC Adv. 2023;2(3):100318.

CI, cognitive impariment – kognitīvi traucējumi

Frailty – fizisks trauslums

LSKA



**Optimisms sirds slimību attīstības relatīvo risku mazina par 35%,
Visi pārējie (tabulā minētie) psihosociālie riska modifikatori palielina sirds slimību attīstības risku par 1,19 (dusmas/naidīgums) līdz 2,70 (nelabvēlīga bērnības pieredze) reizēm**

lo faktoru ietekme uz sirds slimību risku

Psychosocial risk modifier ^a	Population	Endpoint	Adjusted risk estimates ^b (95% CI)
Insomnia ³	Population free of CVD	CV events	1.45 (1.29–1.62)
Vital exhaustion ⁴	CHD patients	Recurrent CHD events	2.03 (1.54–2.68)
Vital exhaustion ⁴	Healthy persons from the general population	CHD events	1.50 (1.22–1.85)
Depression ⁵	CVD patients	All-cause mortality/fatal CHD	1.53 (1.11–2.10)
Depression ⁵	Participants free of CVD	Incident myocardial infarction	1.90 (1.49–2.42)
Anxiety ⁶	General population	CV mortality	1.41 (1.13–1.76)
Anger/hostility ⁷	Participants free of CVD	CHD events	1.19 (1.05–1.35)
Anger/hostility ⁷	CHD population	CHD events	1.24 (1.08–1.42)
Social isolation/loneliness ⁸	General population	Incident CHD	1.29 (1.04–1.59)
Optimism⁹	General population and ambulatory patients	CV events	0.65 (0.51–0.78)
Psychological distress ¹⁰	Participants free of CVD and cancer	CV death	1.22 (1.14–1.31)
Adverse childhood experiences ¹¹	General population	CV events	2.07 (1.66–2.59)
Adverse childhood experiences ¹¹	General population	Smoking	2.70 (2.34–3.11)
Adverse childhood experiences ¹¹	General population	Incidence of diabetes	1.38 (1.20–1.60)

© ESC 2021



Sudraba ekonomika nav tikai par vecumu un ar to saistītajām dzīves jomām.

Tā ir arī par to, kā sabiedrība spēj pieņemt un izmantot senioru dzīves pieredzi, zināšanas un vajadzības kā **vērtīgu potenciālu jaunu ideju un pakalpojumu radīšanai.**

Kāpēc seniori pēc pensionēšanās *turpina* strādāt

Materiāli apsvērumi (64%)

Sociālā mijiedarbība

- iespēja uzturēties cilvēkos (35%)
- nestrādājot ir garlaicīgi (34%)

Darba vide, pašrealizācija

- interesants, patīkams darbs (48%)
- šis darbs nes labumu sabiedrībai (23%)
- darbavietas labvēlīgās attieksmes dēļ (23%)
- trūkst tādu speciālistu kā es (23%)
- vadības, kolēģu lūguma dēļ (17%)



LATVIJAS
UNIVERSITĀTE

Kāpēc seniori pēc pensionēšanās *neturpina* strādāt

**Veselības apsvērumu
un darba slodzes dēļ
(49%)**

Ģimene, mājsaimniecība, atpūta, hobiji

- vēlme pievērsties darbam mājās, dārzā (23%)
- baudīt dzīvi, hobijus (16%)
- palīdzība bērnam, tuviniekam (11%)

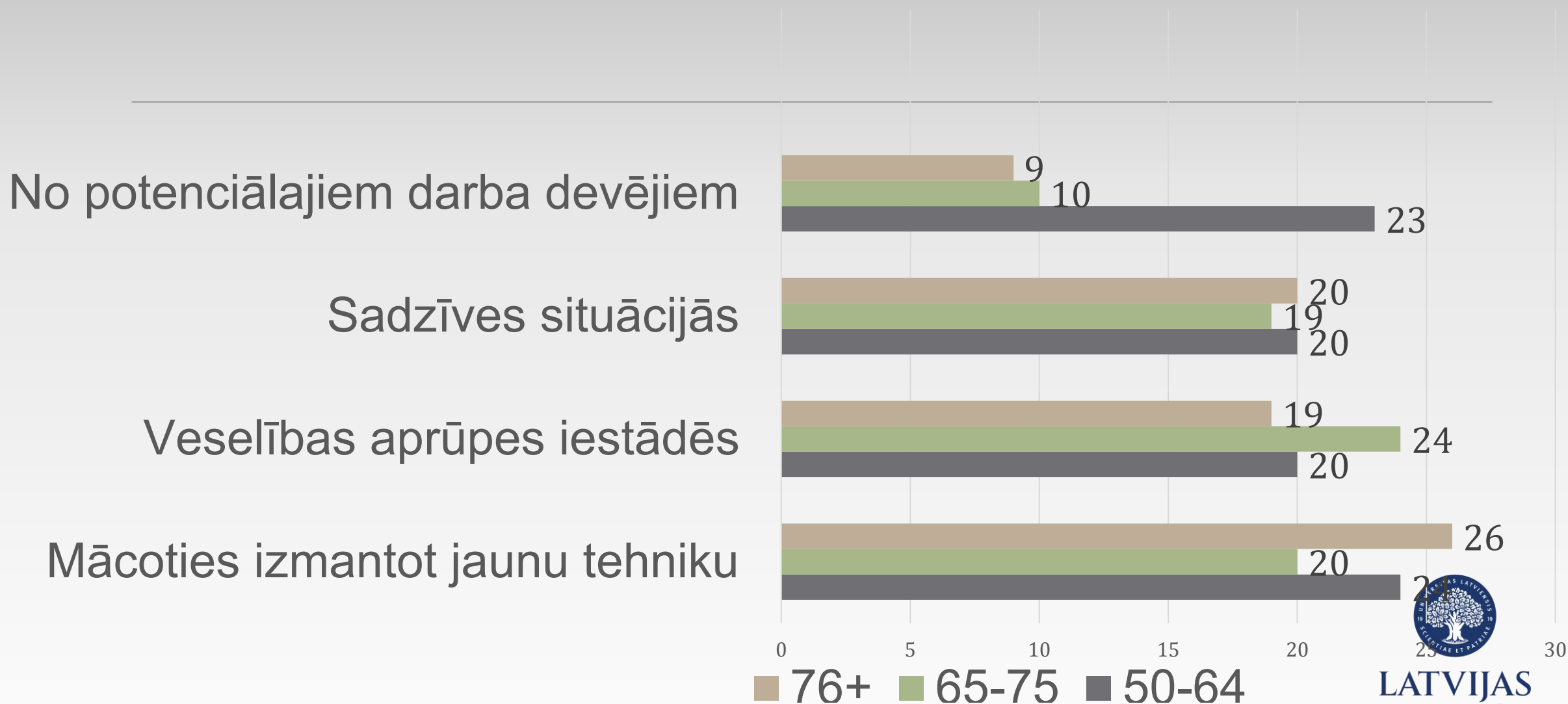
Darbavietas, darba vide

- apkārtnē nav piemērota darba mana vecuma cilvēkam (18%)
- apkārtnē vispār ir maz darbavietu (12%)
- darbā notiek pārmaiņas, kas mani apgrūtina (7%)
- vadības priekšroka jaunākiem cilvēkiem (6%)
- darbavietā nebija vecākiem cilvēkiem piemērotu apstākļu (5%)



LATVIJAS
UNIVERSITĀTE

Senioru sniegtās atbildes par netaisnīgu vai aizskarošu attieksmi sava vecuma dēļ



Seniora vecumā 65+ sociālais portrets

Pēc aptaujas
rezultātiem



LATVIJAS
UNIVERSITĀTE

- ➔ **Ekonomiski aktīvs, daudzi turpina strādāt** arī pensijas vecumā, **galvenokārt materiālu apsvērumu**, tomēr arī sociālās mijiedarbības un pašrealizācijas **dēļ**
- ➔ **Veselības problēmu** un ierobežoto darba iespēju **dēļ** bieži **spiests pārtraukt darbu**, bet ir **gatavs apgūt jaunas prasmes** un savu pieredzi uzskata par vērtīgu
- ➔ Ikdienā **labi izmanto digitālās tehnoloģijas** (internetu, internetbanku, e-pastu), taču sarežģītākajos e-pakalpojumos nepieciešams atbalsts
- ➔ Izjūt **bažas par sadzīves izmaksām** (pārtika, apkure, medicīna, medikamenti), kā arī par pakalpojumu pieejamību (ārsti, sociālie pakalpojumi, iestādes, bankomāti)
- ➔ **Retumis sastopas ar diskrimināciju**, visbiežāk tehnoloģiju apgūvē, veselības aprūpes iestādēs un sadzīvē, retāk ģimenē
- ➔ Atzīst, ka **sabiedrība nepietiekami pielāgojas vecāka gadagājuma cilvēku vajadzībām**, īpaši pakalpojumu jomā
- ➔ **Lielākoties nejūtas vientuļš**, tomēr daļa izjūt sociālās izolācijas riskus





LSKA iedziļinoties dažādos pētījumos ir noskaidrojusi, ka **ieguvumi no senioru nodarbināšanas** bieži vien ir saistīti ar vairāku paaudžu mijiedarbību darba vidē.

- Seniori var būt prasmīgāki nekā jaunieši, un viņu prasmes var labāk atbilst uzņēmuma vajadzībām;
- Gan uzņēmums, gan tā darbinieki gūst labumu no tā, ka gados vecāki darbinieki nodod savu pieredzi jaunākiem kolēģiem;
- Sinerģija (komandas darbs), kas veidojas, sasaistot jauniešu un senioru prasmes, var palielināt uzņēmuma ražīgumu un inovācijas spējas;
- Seniori var būt piemērotāki darbā ar gados vecākiem vai prasīgākiem klientiem;
- Senioru pieņemšana darbā var uzlabot uzņēmuma tēlu gan iekšēji, gan ārēji, un tādējādi uzlabot tā prestižu;
- Seniori var uzlabot arī citu darbinieku motivāciju;
- Senioru pieņemšana darbā var atrisināt zema darbaspēka piedāvājuma problēmas;
- Senioru pieņemšana darbā mazina darba vides psihoemocionālos riskus;
- Palielinoties strādājošo senioru īpatsvaram, palielinās arī viņu ienākumi, uzlabojas integrācija sabiedrībā.



